

ИНДИВИДУАЛ ТАЪЛИМ-ТАЛАБАЛАРНИ КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШНИНГ МУҲИМ ВОСИТАСИ СИФАТИДА

Гулбахор Абдуллаевна Гайназарова

Низомий номидаги ТДПУ Мактабгача таълим

факультети доцент в.б., п.ф.ф.д (PhD)

Annotatsiya. Bugungi kunda dunyo mehnat bozori talablariga mos mutaxassislarni tayyorlash ta'lim tizimi oldidagi eng muhim vazifa qilib belgilangan. Mazkur vazifani to'laqonli bajarish uchun avvalo ta'lim sifatini oshirish zarur. Bunda ta'lim tizimida individual ta'limning ulushini oshirish maqsadga muvofiqdir. Maqolada individual ta'limni tashkil qilish, uning mohiyatini anglab yetish, individual ta'lim jarayonining xususiyatlari, yituv va kamchiliklari, imkoniyatlari haqida fikr yuritiladi.

Annotation. Today, the training of specialists who meet the requirements of the world labor market is the most important task for the education system. In order to fully fulfill this task, it is first necessary to improve the quality of education. It is appropriate to increase the share of individual education in the education system. The article discusses the organization of individual education, understanding its essence, the characteristics, achievements and shortcomings, possibilities of the individual education process.

Kalit so'zlar. Individual ta'lim, innovatsion o'qitish usuli, o'quvchi profili, ijobiy jihat, salbiy jihat, yolg'izlik hissi, moslashuvchanlik.

Keywords. Individualized education, innovative teaching method, learner profile, positive aspect, negative aspect, loneliness, flexibility.

Individual ta'lim - o'qituvchining o'quvchiga pedagogik ta'sirini amalga oshiruvchi o'quv mashg'ulotlari shakllaridan biri. O'qituvchining o'quvchi bilan sinf jamoasidan tashqarida olib boriladigan faoliyati tushuniladi. Individual ta'lim ta'lim shakllarining eng qadimiysi bo'lib, u qadimgi davr va o'rta asrlarda keng qo'llanilgan.

O'zbekiston ta'limi tarixida individual ta'lim shakli keng qo'llanib kelingan. Uning samarasi, ayniqsa, amaliy san'at, hunarmandchilikda ustoz-shogird ta'limi tarzida namoyon bo'lgan. Mashhur xalq ustalari Toshpo'lat Arslonqulov, Usta Shirin Murodov, Qodirjon Xaydarov, Mahmud Usmonov, Hamro Rahimovlar shu tarzda ta'lim olganlar. Individual ta'limda bola ruhiyatining individual xususiyatlarini, fan

sohalari va kasb egallashga bo'lgan tabiiy moyilliklarini to'liq e'tiborga olish imkoniyati ta'minlanadi.

O'zbekiston mustaqilikka erishgach, individual ta'limga e'tibor sezilarli tarzda ortdi. Ayniqsa kollej va oliy o'quv yurtlariga kirishning test tizimi joriy etilishi individual ta'limning repetitorlik shakli rivojlanishiga turtki bo'ldi. [1]

Individual ta'lim – bu innovatsion o'qitish usuli bo'lib, bunda har bir talaba o'zlari uchun maxsus ishlab chiqilgan o'quv dasturi bo'yicha o'qiydilar. Dars davomida ular garchi o'rtoqlari bilan o'tirishsaadi, lekin kun davomida o'z vazifalarini bajarish uchun asosan yakka tartibda ishlaydilar.

Individual ta'limda talaba turli vazifalarni shaxsiylashtirilgan o'quv dasturlari asosida bajaradi. Bunda o'qituvchi dars bermaydi, balki zarurat bo'lgandagina har bir talaba uchun shaxsiy ko'rsatmalarni taklif qiladi.

Pedagoglar individual ta'limni amalda ko'rmaguncha, bu mutlaqo murakkab jarayon deb o'ylashlari mumkin. Chunki 30 nafar o'quvchiga 30 xil mavzu bo'yicha yordam berishni tasavvur qiladilar xolos.

Ammo haqiqat shundaki, individual ta'lim ko'pincha turli xil bo'ladi. Bu esa uni bir sinfdan birdaniga amalga oshirish imkoni yo'q ekanligini bildiradi.

Quyida bir nechta individual ta'lim tajribasini qanday rejalashtirish va auditoriyada hammasini qanday boshqarish bo'yicha uslubiy tavsiyalar keltiriladi:

1. O'quvchi profilini yaratish

O'quvchi profili talabaning individuallashtirilgan o'quv dasturining asosi hisoblanadi. Bu asosan talabalarning barcha umidlari va orzulari, xobbi va qiziqishlari, kuchli va zaif tomonlari, afzal o'rganish usuli, mavzu bo'yicha mavjud bilimlari, o'rganishlariga to'sqinlik qiluvchi omillar, ularning yangi ma'lumotlarni o'zlashtira olish va saqlash tezligining yig'indisidir.

2. Shaxsiy maqsadlarni qo'yish

Shaxsiy maqsadlarni qo'yish orqali siz va sizning talabangiz o'z maqsadlarini belgilash ustida jiddiy ishlashlari mumkin. Siz kurs davomida talabalarning ushbu maqsadlar sari erishgan yutuqlarini muntazam tekshirib turasiz, bu muvaffaqiyat qanday tekshirilishini talaba ham kuzatish imkoniyatiga ega bo'ladi.

3. Har bir darsda o'z-o'zini boshqarish faoliyatini yaratish

Individual o'quv faoliyatini rejalashtirayotganda, aslida har bir talaba mustaqil ravishda barishi mumkin bo'lgan bir nechta topshiriqni rejalashtirasiz. Bu individual ta'lim usulining eng ko'p mehnat talab qiladigan qismi bo'lib, har bir darsda takrorlash kerak bo'ladi.

4. Jarayonni tekshirish

Individual o'qitish jarayonining dastlabki bosqichlarida talabalarning yutuqlarini iloji boricha tez-tez tekshirib turish maqsadga muvofiqdir.

Individual o'qitish jarayoni to'g'ri yo'lga qo'yilganiga va talabalar haqiqatda yangi usulda ishlash jarayonida o'z imkoniyatlari ortib borayotganligiga ishonch hosil qilishlari mumkin.

Shuni yodda tutish lozimki, metodning bir qismi talabalarga yozma test, kurs ishi, tengdoshlarni tekshirish, viktorina ko'rinishida bo'lishi mumkin hamda talabalarni qanday baholanishini tanlash imkonini beradi.

Talabalar qanday baholanishini bilishlari uchun oldindan belgilash tizimiga rioya qiling. Ishni tugatgandan so'ng, ularning o'z maqsadlariga qanchalik yaqin yoki uzoq ekanligini taxlil qiling va tushintiring.

Shuni yodda tutish lozimki, har qanday vaziyatda bo'lgani kabi, individuallashtirilgan ta'limning ham o'ziga xos ijobiy va salbiy jihatlari mavjud. Quyida mana shu jihatlarni ko'rib chiqamiz.

Individuallashtirilgan ta'limning ijobiy jihatlari:

1.Ishtirok etish istagining ortishi. Tabiiyki, talabalarning shaxsiy optimal sharoitlarda ta'lim olishlari ularning vaqtdan maksimal darajada foydalanishlarini ta'minlashning ajoyib usuli hisoblanadi. Ularning boshqalar bilan murosaga kelishlari shart emas; ularda xohlagan narsani o'zlari xohlagan tezlikda o'rganish imkoniyatlari yaratiladi.

2.Mulkchilik erkinligi. Talabalarning o'z individual o'quv dasturlariga jalb qilinishi ularga o'z ta'limlariga nisbatan ulkan egalik hissini paydo qiladi. Natijada ularda o'z ta'limini nazorat qilish va uni to'g'ri yo'lga yo'naltirish erkinligi rag'batlantiriladi.

3.Moslashuvchanlik. Agar siz butun sinfingiz uchun individual o'quv dasturlarini yaratish va amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'lmasangiz, talabalarga qaratilgan bir nechta tadbirlarni tashkil qilishingiz mumkin. Shunda ularning vazifaga qanchalik kirishib ketganligiga hayratingiz ortadi.

4.Mustaqillikni oshishi. O'z-o'zini tahlil qilish o'rgatish katta mahoratni talab etadi, ammo individuallashtirilgan ta'lim jarayoni vaqt o'tishi bilan bu mahoratni rivojlantiradi. Oxir-oqibat, talabalar o'zlarini boshqarishlari, o'zlarini tahlil qilishlari va samarali o'rganishning eng yaxshi usullarini aniqlash imkoniyatlariga ega bo'lishlari mumkin.

Individuallashtirilgan ta'limning salbiy jihatlari:

1. Individuallashtirishda har doim chegara mavjud. Albatta, o'rganishni iloji boricha individuallashtirishingiz mumkin, lekin agar matematika o'qituvchisi bo'lsangiz, ularga yil oxirida standart umummilliy matematika imtihonidan o'tishga yordam beradigan bilimlarni o'rgatishingiz kerak. Bundan tashqari, bir nechta talabalar matematikani yoqtirmasa-chi? Individuallashtirish yordam berishi mumkin, lekin bu bilan ba'zi talabalar tabiatan zerikarli deb hisoblaydigan mavzuning mohiyatini o'zgartirmaydi.

2. Bu sizning ko'p vaqtingizni talab qiladi. Oqibatda hayotdan zavqlanib yashash imkoniyatingiz kam qoladi, agar individual ta'lim tashkillashtirilsa, bo'sh vaqtingizning muhim qismini har bir talaba uchun individual kundalik darslar yaratishga sarflash imkoniyatingiz ortadi.

3. Talabalar uchun yolg'izlik hissi ortishi mumkin. Individuallashtirilgan o'quv auditoriyasida otalabalar asosan o'z o'quv dasturlari bo'yicha rivojlanadilar, o'qituvchi bilan ham sinfdoshlari bilan kamroq aloqada bo'ladilar. Bu juda zerikarli bo'lishi va o'rganishda yolg'izlikni kuchaytiradi, bu motivatsiya uchun xavfli bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, individuallashtirilgan ta'limni tashkil qilinishi talabalar uchun ham, pedagoglar uchun ham o'z ustida samarali ishlash imkoniyatini oshiradi. Natijada dunyo mehnat bozorida o'ziga nisbatan talabchan, raqobatbardosh, har tomonlama rivojlangan kadrlar salmog'i ortadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2. <https://ahaslides.com/uz/blog/individualised-learning/>
3. Gaynazarova, G. A. Actual Problems of Continuous Qualification Improving of Preschool Educational Institution Tutors. *Eastern European Scientific Journal. Ausgabe, ISSN, 21997977*, 104-109.
4. Gaynazarova, G. A. (2023). Causes and Pathology of lefthandedness. *Eurasian Scientific Herald*, 20, 49-51.
5. Gaynazarova, G. (2022). Social adaptation and its pedagogical factors (on the example of girls). *Science and Innovation*, 1(8), 2160-2164.
6. Gaynazarova, G. A., & Shonasirova, Z. Y. D. (2023). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ ТИЗИМИГА HORIJIY TAJRIBALARNI QO 'LLASHNING ZARURATI. *Science and innovation*, 2(Special Issue 5), 721-724.

7. Abdullayevna, G. G., & Kamaldinovna, B. M. (2022). WAYS OF FORMATION OF TECHNOLOGICAL COMPETENCE IN FUTURE TEACHERS.
8. Gaynazarova, G. A. (2020). A model for improving the professional competence of teachers and preschool educators in the process of professional development and the essence of its main components. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(S6), 672-678.
9. Гайназарова, Г. А. (2020). МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТИ ПЕДАГОГ-ТАРБИЯЧИЛАРИНИНГ КАСБИЙ КОМПЕТЕНЦИЯСИНИ ОШИРИШ ДОЛЗАРБ МУАММО СИФАТИДА. *ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ*, (SI-2№ 3).
10. Abdullayevna, G. G. (2019). ANALYSIS OF THE RESULTS OF EXPERIMENTAL WORK ON IMPROVEMENT OF PROFESSIONAL SKILLS OF PRESCHOOL TEACHERS. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, 7(12).
11. Гайназарова, Г. А. (2017). Мактабгача таълим муассасаси тарбиячиларида педагогик маҳоратни шакллантиришнинг ўзига хос жиҳатлари. *Современное образование (Узбекистан)*, (10), 47-53.